

С Т А Н О В И Щ Е

от доц. д-р Снежина Любозарова Димитрова,

Катедра „Англицистика и американистика“, ФКНФ, СУ „Св. Климент Охридски“
за дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ в
област на висшето образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление

2.1 Филология, докторска програма Германски езици – фонетика и фонология –
английски език

Автор: Георги Митков Димитров

Тема: The Phonetics and Phonology of Focus Projection in English and Bulgarian /
Фонетика и фонология на проекцията на фокуса в английския и българския език

Георги Митков Димитров е бакалавър по английска филология и магистър по език и култура на ФКНФ, СУ „Св. Климент Охридски“. Работил е като хоноруван преподавател и преводач, а от 2015 г. е щатен преподавател по английски език в УНСС. Г. Димитров е зачислен в редовна докторантура по фонетика и фонология – английски език към катедра „Англицистика и американистика“, ФКНФ, СУ „Св. Климент Охридски“ със заповед №: РД20342/06.02.2015 г., като редовната докторантура е трансформирана в задочна със заповед №: РД20-590/10.03.2015 г. Отчислен е с право на защита през м. февруари 2019 г.

Представеният от Г. Димитров дисертационен труд на тема „Фонетика и фонология на проекцията на фокуса в английския и българския език“ е с общ обем от 245 страници и се състои от увод, шест глави, заключение, библиография, шест приложения и три индекса.

Уводната глава на дисертационния труд на първо място мотивира релевантността на научното изследване, а именно възможността проекцията на фокуса, като интонационен израз на липсата на съотношение 1:1 на форма и съдържание в езика, да бъде интерпретирана нееднозначно от слушателите. Следващите раздели от уводната глава последователно въвеждат понятийния апарат и формулират основните

изследователски въпроси, на които изследването търси отговор, а именно (i) съществува ли проекция на фокуса в определени типове изреченски структури в българския език и в речта на българи, говорещи английски, (ii) какво е влиянието на типа структура и броя срички, (iii) какви са фонетичните особености на затворените срички с интонационен акцент (pitch accent) в български, и (iv) има ли интерференция на родния език по отношение на проекцията на фокуса. Последният уведен раздел представя накратко структурата на дисертацията.

Основната част на дисертацията започва с глава 2, в която е представен обстоен преглед на значителна по обем литература, посветена на проблема на проекцията на фокуса, особено що се отнася до английския език. Прави впечатление, че като следва Лад (2008), Г. Димитров много сполучливо се ориентира към тематично представяне на изследванията според възприетия от техните автори подход към фокуса, а именно: немаркирано изреченско ударение (Normal Stress View), интонационно изтъкване (Highlighting View) и подход фокус - акцент (Focus-to-Accent View). Последният фигурира в автореферата като „подход фокус – ударение“, но бих препоръчала и на български да се следва терминологичното разграничение между „ударение“ и „акцент“ („stress“ vs. „accent“) така, както самият Г. Димитров го дефинира още в уводната глава (стр. 2-3). В глава 2 е отделено и място на автори, които отричат съществуването на проекция на фокуса. Отделено е и дължимото внимание на съществуващите изследвания върху фокуса в български език. Обзорът завършва с критична оценка на различните подходи от гледна точка на изследователските въпроси, които си поставя научният труд.

Глава трета представя методологическата рамка на изследването. В нея Г. Димитров описва и мотивира своя избор на методологията на Гусенховен (1983) за създаване на подходящи речеви стимули, провеждане на експерименталното изследване и статистическата обработка на получените резултати. Описани са и някои допълнителни условия, на които трябва да отговарят българските стимули с оглед на въпросите, които си поставя настоящото изследване, като например структура на потенциално акцентуваните срички. Аргументите на Г. Димитров са последователни и убедителни и аз ги подкрепям напълно въпреки факта, че оригиналното изследване на Гусенховен е проведено през 80те години на 20 век. В допълнение, докторантът обосновава и избора си на системата ToBI (Tones and Break Indices) за аотиране и анализ на речевия материал. (При Гусенховен (1983) такъв анализ липсва.)

Втора и трета глава от дисертационния труд, които по същество са теоретично-обзорни, подготвят за същинската му част, а именно – глави от 4 до 7 включително, в които са представени проведените експерименти, методите за обработка на данните и резултатите от проведените анализи. По мое мнение в дисертацията е постигнат много добър баланс между теоретичната и експерименталната част на изследването.

Смятам, че следващите две глави от дисертацията би могло да бъдат организирани и по различен начин, тъй като от една страна, и двете се отнасят до фокуса в българския език, докато от друга страна те представят няколко свързани експеримента и резултатите от провеждането им. В първия раздел от глава 4 последователно са описани методологията на провеждане на експеримент за продукция на фокус в контекста на мини-диалози, прочетени от 6 жени (броят на участниците обаче липсва в автореферата!), и последващ перцептивен експеримент, при който 28 студенти трябва да оценят интонационната уместност / коректност на отговорите в двойки манипулирани мини-диалози, взети от проведения експеримент за продукция. Експерименталният дизайн, и особено подготовката на манипулираните диалози за перцептивния експеримент, е доста сложен процес и Г. Димитров заслужава поздравления за прецизното планиране и провеждане на експериментите, описани в тази глава и в дисертационния труд като цяло. Резултатите от перцептивния експеримент показват сходни тенденции в английски и български език, но разликите в успешното идентифициране (т.нар. „успеваемост“ – Context Retrieval Score, CRS) на различните структури са по-отчетливи при английските, отколкото при българските стимули. И в двата езика структура А, при която се очаква фокусна проекция, е с най-ниска успеваемост, доста по-близка в английски и български, отколкото при структури Б и В.

Втората част от Глава 4 описва перцептивен експеримент, в който участниците (7 филолози – англицисти) трябва да определят степента на удареност на определени срички в изследваните структури, като използват скала от 1 до 5. Резултатите сочат, че най-ниска степен на удареност според слушателите има изследваната сричка в структура А, което съответства на резултатите за успеваемост за различните синтактични структури, получени в предходния перцептивен експеримент.

Пета глава от дисертацията представя данните от фонетичния анализ на изреченията, който е направен с цел да се обяснят по-добре резултатите, получени в

хода на перцептивните експерименти. Анализът показва, че в български проекция на фокуса се среща по-систематично само в структури от тип А, като при това зависи от броя срички между (потенциалния) пренуклеарен и нуклеарния акцент. Фигурите, които са включени в тази глава, демонстрират уменията на Г. Димитров за работа със софтуеъра за акустичен анализ и транскрибиране Praat и за изработване на графики и фигури за онагледяване на резултатите от анализа. Смятам това новопридобито от докторанта умение за много важно за бъдещото му професионално развитие в областта на фонетиката. Аз лично не съм напълно съгласна с интонационното транскрибиране на някои от стимулите (напр. на фиг. 5.3, където смятам, че има пренуклеарен акцент от типа L*, фиг. 5.24, където липсва нуклеарният акцент, и т.н.). Като се има предвид обаче известната в литературата липса на пълно съгласие в това отношение (то достига 81% – 88% според Pitrelli, Beckman & Hirschberg 1994), както и липсата на оригиналните звукови файлове, това не може да постави под въпрос качествата на изследването на Г. Димитров.

Шеста и седма глава от дисертацията концентрират вниманието върху проекцията на фокуса в речта на българи, говорещи английски. Подобно на четвърта глава, в глава шеста се разглеждат два експеримента: (i) експеримент за перцептивна оценка на интонационната уместност / коректност на отговорите в двойки манипулирани мини-диалози, прочетени преди това от българи, които професионално използват английски език, и (ii) експеримент за определяне на степента на удареност на определени срички. В първия случай констатираните разлики не следват модела за български и английски, но са твърде малки, за да позволяват да бъдат направени по-обхватни обобщения. По подобие на пета глава, в глава седма е направен фонетичен анализ на изреченията. Моите коментари и бележки са сходни с вече посочените по-горе за глава 5 (напр. несъгласие с ToBI анализа на фиг. 7.1, съответно фиг. 10 в Автореферата и т.н.) Но отново бих искала да подчертая, че подобни различия при интонационното транскрибиране са допустими и нормални. По-скоро бих препоръчала на Г. Димитров при бъдещи представяния на изследванията си винаги да предоставя на аудиторията и оригиналните звукови файлове.

Заклучителната глава 8 обобщава направените в предходните глави изводи, като дава конкретни отговори на четирите изследователски въпроса, поставени в уводната част на дисертационния труд. Тези отговори са формулирани ясно както в дисертацията, така и в автореферата.

Библиографията съдържа над 160 заглавия по темата на дисертацията, което свидетелства за задълбочената и съвестна изследователска работа на докторанта. Представеното изследване е самостоятелно и оригинално и текстът му е проверен с помощта на софтуеъра StrikePlagiarism, препоръчан за ползване в СУ „Св. Климент Охридски“. Тъй като дисертацията е на английски език, Георги Димитров е представил разширен Автореферат на български език, който я синтезира по ясен и логичен начин и напълно съответства на съдържанието на труда. Справката за научните приноси отговаря на постигнатите резултати при изпълнението на изследователската цел. Докторантът има общо 5 публикации по темата, публикувани през периода 2017 – 2019г.

Заклучение

Дисертационният труд съдържа научни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на СУ „Св. Климент Охридски“.

Дисертационният труд показва, че докторант Георги М. Димитров притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения в областта на фонетиката и фонологията, които той умее да прилага при самостоятелно решаване на конкретни научноизследователски задачи.

Това ми дава основание да препоръчам на почитаемото научно жури да гласува положително за присъждането на образователната и научна степен „доктор“ на Георги Митков Димитров в област на висшето образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1 Филология, докторска програма Германски езици – фонетика и фонология – английски език.

23.03.2020 г.

доц. д-р Снежина Димитрова